

שלדעת הרמ"ז גם גבי ביטול אמרי' אין לדבר סוף לא כשפת אמת ע"ש).

ובתב הגאון ר' נחום רוטשטיין שליט"א בישוב הערות השפת אמת מהתוס' בדף ט', וזה עפ"י מה שכתב באתון דאורייתא (כלל יז) "דהא דהפקר אם הוא מטעם קנין או מטעם נדר ראוי שיהי' תלוי בפלוגתא דב"ש וב"ה בפאה פ"ו מ"א דלב"ש הפקר לעניים לבד הוי הפקר ולב"ה בעי' הפקר לכל ע"ש ובירושלמי שם איתא והובא בר"ש שם דאף לב"ש הפקר לעשירים לבד לא מהני רק או לעניים לחוד או לעניים ולעשירים יעוי"ש וא"כ נראה מזה דלב"ש יש בהפקר ענין צדקה ונדר כיון דמהני לעניים לתוד ובכל מקום בעי' אף לעניים ולב"ה הוא רק מטעם קנין אלא דשאר קניינים הם אפי' ליחידים וזה הקנין הוא רק לכלל בני אדם כולם ודו"ק ולפי"ז י"ל דהא דאמרי' בגמ' דמדאורייתא בביטול בעלמא סגי היינו דווקא לדידן דפסקי' כב"ה והפקר מטעם קנין הוא ולא מהני שאלה אבל לב"ש דהפקר מטעם נדר לא מהני ביטול כלל דביטול הרי אין לו מקור בכתוב לתוס' הנ"ל ורק מסברא מהני משום דהפקר הוא וא"כ לב"ש דיש שאלה בהפקר [ועיי' בשו"ת בן פורת ח"א סי' ב' אות ו'] שוב לא מהני כלל ביטול מטעמא דהואיל אי בעי מתשיל וכו'".

והנה ב"ש במשנתנו אמרי' ב' שורות במרתף בעי' בדיקה, ויותר לא כי הוה מקום שא"מ בו חמץ דא"צ בדיקה, הרי דאף דלב"ש ביטול לא מהני, מ"מ במקום שאין מכניסין בו חמץ א"צ בדיקה אף דהוה חששא דאורייתא, וא"כ מדב"ש נשמע לב"ה, שהרי לא פליגי במתני' בהא, וטעם הדבר צ"ל כנ"ל שתוס' לשיטתם דחשא"י א"ע, ומקום שא"מ בו חמץ הוה חשא"י, וליכא שום ספק וחשש תורה רק של דרבנן, ורבנן לא החמירו במקום שא"מ בו חמץ, והשתא לפ"ז נראה דא"ש דלא קשה מתוס' בדף ט' דשפיר הקשו למה לי למיתני אין חוששין הא שמעינן מרישא, דאי"ל דמרישא הו"א רק כשביטל א"צ בדיקה, שהרי ז"א דמרישא עצמה מב"ש שמעינן שגם בלי ביטול א"צ בדיקה, ומה חידוש יש בסיפא דאין חוששין, דו"ק ועיי'.

★★

בגמ': לעולם יכנס אדם בכי טוב ויצא בכי טוב.

קשה למה מתחיל רב יהודה אמר רב תחילה ביכנס בכי טוב, הלוא אדם יוצא מביתו תחילה ואחר כך יכנס,

בתוך העזרה, כי משניות אלו קדומות הן, עוד מזמן שהיו בני ישראל במדבר, שהיה להם משכן עם קלעים מסביב.

★★

במשנה: כל מקום שאין מכניסין בו חמץ א"צ בדיקה.

הנה בשפת אמת מסתפק "אי דוקא בדיקה אין צריך כיון דספק דרבנן הוא אבל ביטול צריך או דגם ביטול א"צ אם אין לו מקום שמכניסין בו חמץ, ולדעת התוס' דחיוב הבדיקה הוא משום דילמא אתי למיכל ודאי י"ל דלא תיקנו לבדוק אלא במקום שמכניסין בו חמץ דהוי קרוב לודאי כמ"ש האחרונים אבל אם עדיין לא ביטל דהוי ס' דאורייתא עכ"פ מחויב לבטל, אבל לרש"י ור"ן ז"ל דתקנת הבדיקה היה אף למי שאינו מבטל כראוי א"כ מדלא הצריכו בדיקה במקום שאין מכניסין בו חמץ משמע דגם משום ספיקא דב"י אין לחוש, והטעם י"ל כמ"ש התוס' לקמן ר"פ כ"ש דכל שאינו יודע היכן הוא אינו עובר בב"י א"כ דוקא במקום שמכניסין בו חמץ צריך ביטול מן התורה משום דהוי מצוי כיון דשכיח שם חמץ אבל במקום שא"מ הוי כמו חמץ שא"י ואינו עובר עליו". וראה גם בפני יהושע בדף ו' ע"ב (בהא דאמרו בגמ' הבדוק צריך שיבטל) שכ' כשפת אמת שלפי רש"י עפ"י מה שפירש בו הר"ן בהכרח דמקום שא"מ בו חמץ גם כשלא ביטלו א"צ בדיקה, אבל לתוס' צריך בדיקה ע"ש.

והנה בעצם מה שכתבו השפת אמת והפני יהושע בדעת תוס' שהיכא דלא ביטלו בעי' בדיקה גם במקום שאין מכניסין בו חמץ, והשפת אמת הוכיח זאת מדברי התוס' בדף ט' ע"א שהקשו שם למה לי למיתני אין חוששין שמא גררה חולדה וכו' הרי מרישא שמעי' דבמקום שאין מכניסין בו חמץ א"צ בדיקה, ולכאורה הי' להם לתוס' לתרץ דאי מרישא הו"א שבדיקה א"צ במקום שביטל אבל במקום שלא ביטל צריך קמ"ל סיפא דאין חוששין כלל אף במקום שלא ביטל (וראה באמת באור חדש בשם הרמ"ז שתי' כן קו' תו' ע"ש), ומדלא תירצו כן ש"מ שלפי האמת בשלא ביטל צריך בדיקה אף במקום שא"מ בו חמץ כדי להוריד החשש דאורייתא, וע"כ הא דאין חוששין שמא גררה חולדה אינו אלא במקום שביטל דאינו אלא ספק דרבנן ואז אין חוששין, והוסיף השפת אמת הטעם דחוששים להצריך ביטול כי בגמ' מבואר הא דאין חוששין משום דאין לדבר סוף, וא"כ כ"ז לגבי בדיקה, אבל להצריך ביטול יש לדבר סוף ע"ש, (וראה שם באור חדש